

KIRKKONUMMEN KUNNAN METSIENHOITO

Sisällysluettelo

KIRKKONUMMEN KUNNAN METSIENHOITO VETOVOIMAISTEN KUNTAMETSIIEN KEHITTÄMISEKSI 2024

1.	Kirkkonummen kunnan visio ja metsienhoidon tavoite.....	3
2.	Kirkkonummen kunnan vaihtelevat metsät.....	4
3.	Metsienhoidon arvokokonaisuudet	5
4.	Metsienhoidon tavoitteet ja mittarit	5
5.	Metsien hoito ja metsäalueiden luokittelu.....	7
6.	Metsienhoidon hallinnollinen prosessi ja osallistaminen.....	8

Liitteet

KIRKKONUMMEN METSIENHOITO VETOVOIMAISTEN KUNTAMETSJEN KEHITTÄMISEKSI

1. Metsänhoidon tavoitteet ja kunnan visio

Kirkkonummen kunnan metsäohjeisto koskee kunnan omistamia metsiä ja kuvaa niiden hallinnoinnin ja hoidon tavoitteita osana kunnan tulevaisuuden visiota. Ohjeisto on laadittu kestäväksi aikaa ja ottaa huomioon kunnan ajankohtaisia sitoumuksia ja strategisia linjauksia. Sitoumuksien vaikutuksia kuvataan tarkemmin liitteessä; niiden muuttuessa tarkennetaan myös liitteen ohjeistoa.

Kunnan visiona on olla Suomen halutuin asuinkunta ja yhteistyökumppani yrityksille nyt sekä tulevaisuudessa. Tähän pyritään 1. Luonnonläheisyydellä, 2. Kestävillä toimintaperiaatteilla ja 3. Hyvinvoinnin turvaamisella. Pääkaupunkiseudun läheisyys luo mahdollisuuksia erottua monipuolisella luonnolla, mutta tuo myös käyttöpainetta kunnan metsiin. Ilmastotyö vaikuttaa nykypäivänä vahvasti kaikkeen toimintaan ja ohjaa myös kunnan metsänhoitoa.

Metsät ovat merkittävä vetovoimatekijä Kirkkonummen kunnalle. Tätä vaalitaan metsien hyvällä hoidolla. Hyvin hoidetut metsät ovat merkittävä hyvinvointitekijä kuntalaisille. Retkeily- ja ulkoilumahdollisuuksien korostaminen metsien hoidossa myös vähentää virkistyspainetta luonnon monimuotoisuudelle arvokkailla suojelualueilla.

Metsänhoidolla on merkitystä osana maankäytön suunnittelua, monipuolista asuntotuotantoa, kuntakeskusten kehittämistä sekä elinkeinotoimintaa. Hyvin hoidetuilla kunnan lähivirkistysalueilla on erityismerkitys vetovoimaiselle asuntotuotannolle. Asukkaiden kokemus laadukas elinympäristö vaikuttaa asuinviihtyisyyteen ja sitä kautta myös elinkeinotoiminnan houkuttelevuuteen sijoittua Kirkkonummelle. Metsillä on merkityksensä erityisesti kehitettäessä kylien ja maaseudun vetovoimaa sekä maiseman rakentajana. Osa metsien muodostamasta hyvinvoinnista ja turvasta toteutuu taloudellisen toiminnan kautta. Metsistä saadaan tuloja ja monia tuotteita, kuten marja- ja sienisatoja voidaan arvioida myös taloudellisesti.

Kirkkonummen kunta on tehnyt useita ilmastositoumuksia pyrkiessään kohti päästövähennystavoitettaan. Kirkkonummi on Hinku-kuntana sitoutunut vähentämään kunnan kokonaispäästöjä 80 %:lla vuoteen 2030 mennessä vuoden 2007 tasoon nähden. Uudellamaalla on tehty maakuntatason hiilineutraaliustavoite vuoteen 2030. Myös Suomi on kansallisella tasolla sitoutunut hiilineutraaliuteen vuoteen 2035 mennessä.

Tällä dokumentilla linjataan nykytietämykseen perustuvat tavat sopeuttaa metsänhoitoa ilmastonmuutoksen vaikutuksiin ja samalla mahdollistaa metsät osana ilmastotyötä ja ilmastonmuutoksen hillintää. Metsät sitovat kasvaessaan hiiltä, mutta myös uusiutuvan energian korvausvaikutuksilla lämmön ja sähköntuotannossa on merkitystä kokonaisuutta arvioitaessa (CO2-Raportti Kirkkonummi 2022).

Kirkkonummen kunnan metsienhoito perustuu neljään kunnan visiota tukevaan kokonaisuuteen:

- I. Ilmastotyön tavoitteiden huomiointi,
- II. Luonnon monimuotoisuuden turvaaminen
- III. Virkistysarvojen vaaliminen ja luonnonläheisyys

IV. Metsien kokonaistaloudellinen arvostus

2. Kirkkonummen vaihtelevat metsät

Kunnan omistamat metsät, ruovikot, pellot ja kalliomaat muodostavat vaihtelevan mosaiikin. Kunta omistaa tällä hetkellä noin 2000 ha metsäisiä ympäristöjä (sisältäen m m . kalliomaita ja niittyjä). Metsäsuunnittelun piirissä on kasvullista metsämaata runsas 1134 ha ja kitukasvuista kallio- ja metsämaata 173 ha. Kunnalla on suojelualueita 623 ha ja lisäksi metsälain mukaisia ympäristöjä 73,4 ha sekä arvometsäalueita 131 ha. (kt. Kuva 1).

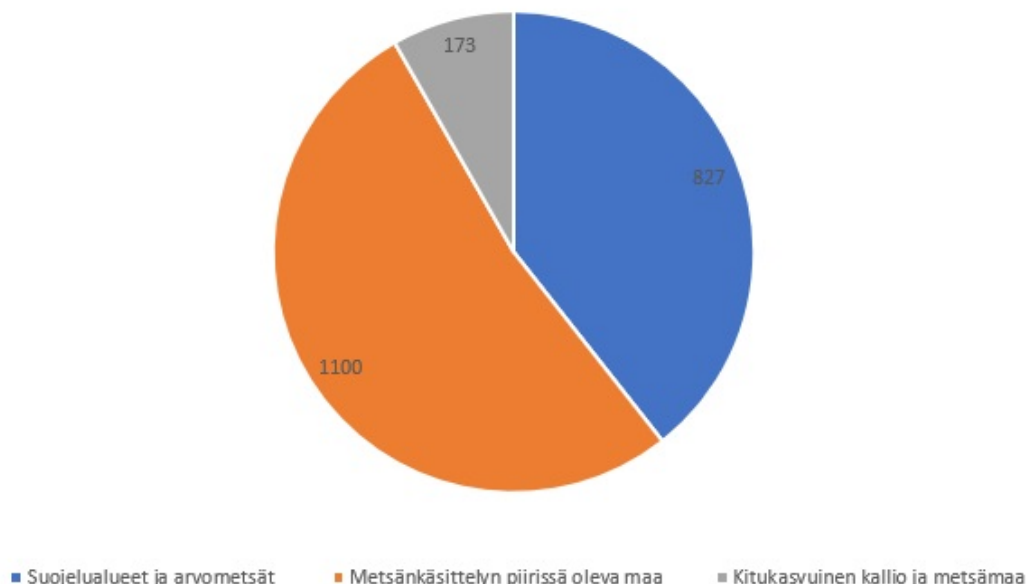
Suojelu- ja arvometsäalueita sekä pääosaa metsistä käytetään virkistys- ja ulkoilumetsänä. Kirkkonummen metsien käyttöpainetta lisää pääkaupunkiseudun läheisyys. Osa siitä kohdistuu luonnollisesti kunnan omistamiin metsiin. Metsillä ja metsänhoidolla on myös taloudellista merkitystä kunnalle osana alueiden kunnossapitoa ja hoitoa. Liitteessä kuvataan, miten eri alueiden hoitoluokitus määräytyy ja miten metsiä eri hoitoluokissa hoidetaan.

Metsien käyttöä ohjaavan metsäsuunnitelman metsissä (n. 1 300 ha) kuusta ja mäntyä on molempia noin 35 % puustosta, koivua sekä muuta lehtipuuta noin 30 %. Kunnan metsävarannosta yli 60 - vuotiasta on noin 55 % ja 20–60 vuotiasta metsää on noin 38%. Vastaavasti nuoren metsän (alle 20 - vuotias) osuus kunnan metsävarannosta on noin 6 %. Kunnan metsissä puuston keskitilavuus on lähes 200m³/ha ja vuotuinen kasvu 6 m³/ha/v. Todennäköisesti suojelu- ja arvometsäalueiden puuston keskitilavuus on edellä mainittua suurempi. Keskimäärin Uudenmaan metsien keskitilavuus on 163m³/ha. Tiedot pohjautuvat vuoden 2024 tilanteeseen.

Kuva 1. Kunnan omistuksessa oleva metsätalouden maa.

Suojelualueet ja arvometsät, 827ha
Metsänkäsittelyn piirissä oleva maa, n. 1 100ha
Kitukasvuinen kallio- ja metsämaa, n. 173ha

Kirkkonummen kunnan metsäalueet, Ha

3. Metsienhoidon arvokokonaisuudet

Kunnan metsien hoidossa otetaan huomioon neljä arvokokonaisuutta; ilmastollinen, ekologinen, sosiaalinen ja taloudellinen. Ilmastotyö on oleellinen osa kunnan toimintaa ja on syytä sisällyttää se myös metsien käsittelyyn.

I. Ilmastotyö ja toiminnan hiilijalanjäljen pienentäminen

Kunnan omistamat metsät toimivat osana ilmastonmuutokseen sopeutumista ja hillintää. Määrittämällä metsien hiilitase ja toimenpiteiden vaikutukset hiilitaseeseen varmistetaan hiilijalanjäljen pieneneminen metsissä.

II. Luontoarvot, niiden säilyttäminen ja luonnonläheisyys

Kunnan omistamat metsät turvaavat luonnon monimuotoisuuden säilymistä kunnassa. Huomiota vaativien lajien elinympäristöjä hoidetaan tarpeen perusteella tehdyn hoitosuunnitelman mukaan. Vaateliaan lahoppulajiston olosuhteita parannetaan ja hoitotoimien vaikutus ilmastotyölle arvioidaan. Suojelualueiden virkistyskäytön vaikutuksia suojeluarvoille arvioidaan ja tarvittaessa kulutusta ohjataan muualle.

III. Virkistysarvot ja hyvinvoinnin turvaaminen

Kunnan omistamat metsät antavat asukkaille virkistystä, luontoelämyksiä ja liikuntamahdollisuuksia. Kyselyin ja palautetta seuraamalla arvioidaan metsien virkistyksellistä arvoa ja toimimista ympäristökasvatuksen osana. Hoitoluokittain määritetään tärkeimmät virkistyskäyttöön vaikuttavat seikat. Näiden esiintyminen hoitoluokassa pyritään turvaamaan ja virkistyskäyttömahdollisuuksia parantamaan.

IV. Kokonaistaloudellisuus

Hoitotöillä tuetaan arvokokonaisuuksien toteutumista. Hoitotoimenpiteiden laadinnassa otetaan huomioon toimenpiteiden vaikutukset myös ilmastotavoitteiden saavuttamiselle, luonnon monimuotoisuuden ja luonnonläheisyyden turvaamiselle sekä virkistysarvojen ja hyvinvoinnin turvaamiselle. Talousvaikutuksissa otetaan huomioon myös metsien välillisiä tulonlähteitä. Uusia mahdollisuuksia talonmuodostukseen selvitetään määrävälein.

Arvokokonaisuudet toimivat keinoina kuntastrategian vision saavuttamisessa. Tavoitteet ja mittarit (kt luku 1.4) luodaan arvokokonaisuuksien pohjalta. Toteutunutta kehitystä seurataan ja tulokset raportoidaan säännöllisesti osana kunnan toimintaa ja päätöksentekoa. Tämä mahdollistaa vaikuttavuuden seurannan ja mahdollisten korjaavien toimenpiteiden suorittamisen perustellusti.

4. Metsienhoidon tavoitteet ja mittarit

Edellä esitetyistä (luku 1.3) neljästä arvokokonaisuudesta johdetaan seuraavat tavoitteet ja keinot sekä niille mittarit varmistamaan Kirkkonummen kunnan visiota tukevan metsänhoidon toteutuminen.

Metsienhoidon tavoitteet

1. Ilmastovaikutus metsänhoidossa tukee ilmastonmuutoksen hillintää

Ilmastolähtökohdat otetaan huomioon kaikissa kunnan metsissä tapahtuvissa toimenpiteissä metsäalueita koskevien hiilitaselaskelmien avulla. Tulosten perusteella arvioidaan osana

metsäsuunnitelman laatimisprosessia ilmastolain mukaisen ilmastosuunnitelman toteutumista ja metsänhoidon vaikutuksia siihen.

- Tavoite Metsien tulee toimia hiilen nettoieluina

Mittarit:

- Hoitosuunnitelmassa asetettujen hoitotoimenpiteiden vaikutus nettoieluun on negatiivinen (hiiltä sitoutuu enemmän kuin vapautuu)
- Kunnan metsäalueiden nettoieluisuus sisältäen suojelualueet.

Hiilitaseen tarkastelulaskenta toteutetaan hyväksytyin hoitosuunnitelman teon yhteydessä luonnosvaiheessa sekä lopullisen hoitosuunnitelman mukaiset toimenpiteet huomioituna laskelmassa.

Ennen toimenpiteitä, joita ei ole huomioitu yllä olevassa laskennassa, arvioidaan toimenpiteiden vaikutusta hiilen nettoieluun.

2. Luonnon monimuotoisuus turvataan

Suojelu- ja arvometsissä ensisijainen tavoite on huolehtia, että arvokkaiden elinympäristöjen ja uhanalaisten lajien säilyminen ei vaarannu.

Mittarit:

- Laadittujen luonnonhoitosuunnitelmien määrä
- Lahopuun määrä
- Lajiesiintymien määrän seuranta tehtyjen selvitysten perusteella
- Suoritettujen hoitotoimien määrä
- Todettujen kulutusvaikutusten määrä luontokohteilla; seurataan virkistyskäytön aiheuttamaa kulutusta suojelu- ja arvometsissä.

Mittausjakso vuosittain, paitsi lahopuun määrä aluetta koskevan hoitosuunnitelman tai toimenpideohjelman teon yhteydessä.

Suojelu- ja arvometsissä arvioidaan virkistyskäytön edellytyksiä ja mahdollisuuksia laadittavien hoitosuunnitelmien ja toimenpideohjelmien teon yhteydessä.

3. Metsien virkistyskäyttömahdollisuuksia ylläpidetään ja parannetaan

- Metsissä huolehditaan ympäristön turvallisuudesta sekä polkujen ja reittien säilymisestä sellaisina, että ne tarjoavat mahdollisuuksia virkistykseen ja ympäristökasvatukseen.

Mittarit:

- Laatukselyt
 - Huomioidaan metsien käyttöön, viihtyvyyteen, hoitotasoon, maisemaan liittyviä seikkoja.
 - Asukkaille sekä erikseen opetus- ja päiväkotihenkilöstölle
- Vaarallisten puiden poistojen lukumäärä ja kustannus
- Suoritettujen polkuverkoston parannushankkeet ja uusien polkujen lukumäärä ja kustannus
- Tehtyjen/ korjattujen rakenteiden määrä metsissä ja näiden kustannus
- Vierailijaseurannat
 - Kirkkonummi seikkailun suorittaneiden lukumäärä
 - Metsäretkipäivien määrä eri kouluasteilla
 - Muut mahdolliset kävijäseurannat
 - Metsiä käyttävät seurat ja yhdistykset
 - Metsissä järjestettyjen tapahtumien määrä

Mittausjakso vuosittain, paitsi laajoissa asukaskyselyissä, joita suoritetaan tarpeen mukaan. Kuitenkin vähintään kerran kymmenessä vuodessa.

4. Metsien kokonaistaloudellisuus

Metsien hoidossa huolehditaan metsän eri kasvillisuuskerrosten säilymisestä elinvoimaisina.

- Huolehditaan myös kenttäkerroksesta, missä mustikka ja puolukka kasvavat. Hyvä marja- ja sienisato tukee metsien virkistyskäyttöä ja lisää metsistä saatavaa kokonaishyötyä. Vetovoimainen metsä tarjoaa käyttäjilleen liikunta, retkeily ja marjastus- /sienestysmahdollisuuksia.
- Metsänhoitotoimet tehdään oikea-aikaisesti, jolloin puuston kunto säilyy hyvänä, eri kerrokset kehittyvät ja myös taimilla on mahdollista kasvaa puuksi. Kaadetut puut myydään parhaaseen mahdolliseen hintaan.
 - Mittarit:
 - Toteutuneiden virkistysmetsähakkuiden määrä
 - Asukaskyselyt ja -seurannat
 - Hiilitaselaskelma varaston muutoksesta
 - Metsänhoidollisin toimin lisätään metsien vuotuista arvokasvua
 - Mittarit:
 - Toteutuneet hakkuut vs. vuotuinen kasvu
 - Toteutuneet metsänhoitotyöt
 - Kustannusten ja tulojen säännöllinen seuranta
 - Metsien ikärakennetta ylläpidetään ja monipuolistetaan jatkuvuuden turvaamiseksi
 - Mittarit:
 - Metsien ikärakenteen tarkastelu on otettu huomioon luonnonhoitosuunnitelmassa

Mittausjakso vuosittain toteutuneiden töiden osalta ja ikärakennetta sekä virkistyskäyttömahdollisuuksia tarkastellaan hoitosuunnitelman laatimisen yhteydessä.

5. Metsien hoito ja metsäalueiden luokittelu

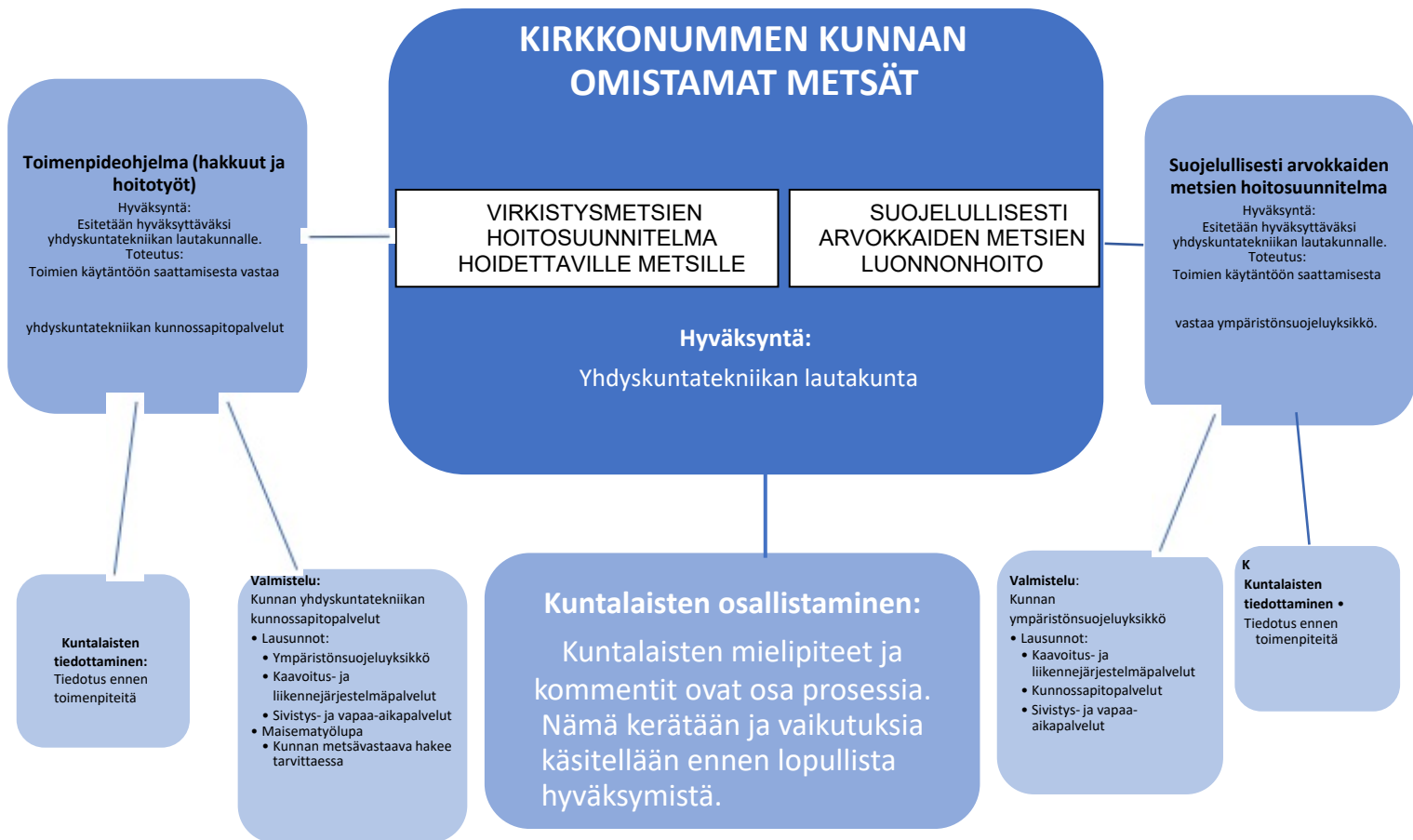
Kunnan metsiä käytetään, hallinnoidaan ja hoidetaan parhaalla mahdollisella tavalla ilmastotyön, luonnon monimuotoisuuden ja yhteisten virkistysarvojen tavoitteiden lähtökohdista. Se tarkoittaa ekologisesti, sosiaalisesti ja taloudellisesti kestävä metsätalouden toteuttamista. Kunnan metsät saatetaan metsäsertifioinnin piiriin; millä varmistetaan puun menekkiä. Tulevaisuudessa hiilinielut ja ekologinen kompensatio saattavat tarjota kunnan metsille taloudellista lisäarvoa. Tällöin tuloa muodostuisi hiilidioksiditonniin myymisestä, mikäli laadukas tuotantoprojekti on mahdollista toteuttaa kunnan metsissä. Ekologisen kompensaatiossa luontoarvojen heikennystä yhtäällä kompensoidaan toisaalla. Tällöin kunta voisi saada korvausta luontoarvojen parantamisesta maillaan tai lisäsuojelusta.

Kirkkonummen kunnan metsien hakkuu- ja hoitotyön ohjeistus kuvataan selkeästi ja johdonmukaisesti. Käytössä on Viherympäristöliiton viheralueiden kunnossapitoluokitus, jota voidaan soveltuvin osin käyttää kunnan metsäalueiden luokituksessa ja hoitotoimenpiteiden suunnittelussa. Liitteissä on kuvattu jokaisen hoitoluokan toimintaperiaatteet.

6. Metsienhoidon hallinnollinen prosessi ja osallistaminen

Kunnan metsien hoitoa hallinnoidaan kymmeneksi vuodeksi kerrallaan laadittavan metsien hoitosuunnitelman tai tarvittaessa luonnonsuojelu- ja arvometsille laadittavilla hoitosuunnitelmilla. Hoitosuunnitelmiin perustuen laaditaan tarkemmat vuosittaiset toimenpideohjelmat, joissa kuvataan metsänhoidolliset ja hakkuin käsiteltävät alueet. Kuvassa 2 esitetään Kirkkonummen kunnan hallinnollisten elinten ja sidosryhmien osallistuminen metsienhoidon hallintoon.

Metsänhoidossa, sen suunnittelussa ja toteutuksessa käytetään tarvittaessa ulkopuolista asiantuntija-apua. Kunta seuraa omistamiensa metsien asukas- ja käyttäjätyytyväisyyttä kymmenen vuotta kestäväällä tarkastelujaksolla. Seuranta koskee muiden muassa kunta-laisten tyytyväisyyttä metsien tilaan, metsien virkistysarvojen toteutumista ja osallistamista kuntien metsien käyttöön. Vuosittain metsien käyttäjämääristä kerätään tietoa käytössä olevan mittariston mukaisesti.

Kuva 2. Kirkkonummen kunnan metsienhoidon hallinnollinen prosessi ja osallistaminen.